

6. Садеков А.А. Инвестиционная привлекательность предприятий (методология и методика оценки): [монография] / А.А. Садеков, Н.А. Лисова. – Донецк : ДонГУЭТ им. М.Туган-Барановского, 2001. – 270 с.
7. Толкаченко О.Ю. Индикативная методика оценки инвестиционной привлекательности фирмы / О. Ю. Толкаченко // Инвестиции и предпринимательство. – 2008. – № 6. – С. 88–97.
8. Управление инвестиционной активностью: [учебное пособие для студентов вузов] / [Ю.П. Анискин, В. В. Привалов, А. Н. Попов, А. Ю. Бударов]. – М. : Дело, 2004. – 272 с.
9. Щиборщ К. В. Оценка инвестиционной привлекательности предприятий / К.В. Щиборщ // Управление компанией. – 2002. – № 4. – С. 66–70.
10. Яремська О.М. Інвестиційна діяльність промислових підприємств: методологічні та методичні засади : [монографія]/ О.М. Яремська. – [2-ге вид.]. – Х. : ВД «Інжек», 2004. – 488 с.

Надійшла 04.10.2010

УДК 552.060

Б. П. ФЕДИШИН, А. П. ВАСИЛЮК
Тернопільський національний технічний університет

МІСЦЕВИЙ РОЗВИТОК МАШИНОБУДУВАННЯ НА ОСНОВІ ІНВЕСТИЦІЙ

Здійснено дослідження розвитку машинобудування Тернопільської області на основі інвестицій. В умовах економічної кризи розвиток машинобудування як базової галузі народного господарства характеризується нестабільним виробництвом матеріальних благ, зношенням і не поповненням основних фондів.

An investigation of the Ternopil region machine building industry on bases of investment was done. Under conditions of the economical crisis a development of the machine building industry as a basical branch of peoples economy is characterized by unstable production of goods as well as wearing down of basical funds.

Ключові слова: машинобудування, інвестиції.

Оцінка основних показників машинобудування у передкризовий і кризовий період дає можливість прогнозувати тенденції їх розвитку в наступні роки. За порівняльною оцінкою практично для всіх галузей [1] інвестиції зростають і досягають піку у 2008 р. з наступним їх спадом у 2009 р. Найбільший спад інвестицій зафіксований у легкій промисловості (у 8 разів), у промисловості у 1,6 рази, а у машинобудуванні у 2,7 рази в 2009 р (табл. 1).

Таблиця 1

Інвестиції в основний капітал за видами промислової діяльності

№	Галузь	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1	Промисловість	119378	171226	245016	297985	430997	260367
2	Добувна промисловість	1242	8842	31208	523000	27173	17340
3	Переробна промисловість	78211	123018	171880	179363	320315	190228
4	Виробництво харчових продуктів	40681	67172	96874	90994	173777	13330
5	Легка промисловість	7948	16928	13991	3869	19778	2449
6	Вир-во виробів з деревини (крім меблів)	5572	3522	1317	3154	3630	2064
7	Хімічна та нафтохімічна промисловість	556	6613	2564	10335	13603	8488
8	Вир-во металевих виробів	486	864	12617	4737	7521	3985
9	Машинобудування	6982	8179	6265	11892	47843	17126

Інвестування машинобудування (табл. 1) уступає промисловості, переробній промисловості за період 2004–2007 рр., а в 2008 р. скорочує цей розрив.

Індекси інвестицій в основний капітал за видами промислової продукції досягають піку в 2006р. і складають 131% до попереднього року (табл. 2). Пріоритетні галузі переробної промисловості найвищого рівня за індексом інвестицій досягає в 2005 та 2006 рр., а харчових продуктів у 2008 р.(158%). Особливо високого рівня досягає легка промисловість за таким показником у 2008 р. (456%), що більше ніж у 10 разів порівняно з 2004р. За індексом інвестицій в основний капітал машинобудування у 2004 р. виробам з деревини, а у 2007 р. перевищує всі галузі народного господарства. Як і інвестування, так і їх індекси практично всіх галузей мають різкий спад у 2009 р. Різке зростання індексів пов'язано з суттєвим їх спадом в попередні роки, а їх спад відповідно з високими показниками в попередні роки.

Виробництво виробів з деревини, крім меблів, досягає найвищого рівня 364% у 2004 р. до попереднього року і відновлюється у 2007 р. після спаду у 2005–2006 рр. У 2007 р. до 308% зріс індекс інвестицій у хімічній та нафтохімічній промисловості. У 2006 році на 230% зріс індекс інвестицій виробництва (1426%) металевих виробів. Найвищий показник індексу інвестування машинобудування досягло у 2007 р., як і нафтохімічна, хімічна та виробництво виробів з деревини.

Таблиця 2

Індекси інвестицій в основний капітал за видами промислової діяльності

№	Галузі	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1	Промисловість	80,9	121,8	130,6	106,7	120,7	54
2	Добувна промисловість	111,4	536,6	338	146,5	42,7	56,4
3	Переробна промисловість	78,5	138	131	94	147	53
4	Виробництво харчових продуктів	64	142	136	84	158	68,5
5	Легка промисловість	50	189	70,5	25	456	11
6	Вир-во виробів з деревини (крім меблів)	364	54	35,5	206,7	101,5	51,9
7	Хімічна та нафтохімічна промисловість	103,9	107,4	36,9	368,3	87,7	59,5
8	Вир-во металевих виробів	105,4	152,6	142,2	29,2	138	48
9	Машинобудування	158	80	72	374,8	159,7	31,9

Таблиця 3

Інвестиції в основний капітал у машинобудування та темпи їх росту (тис. грн)

Роки	Інвестиції в основний капітал	Будівельно-монтажні роботи	Обладнання, інструмент, інвентар	Темпи (у % до попереднього року)		
				Інвестиції в основний капітал	Будівельно-монтажні роботи	Обладнання, інструмент, інвентар
2006	6265	1608	4514	72	32,5	106,3
2007	24746	1835	22716	375	93,8	458
2008	11892	4112	43533	159,7	165,8	159,7
2009	17126	2889	14217	31,9		

Темпи зростання інвестицій (375%) в основний капітал машинобудування за 2007 р. до попереднього року складають, головним чином, темпи зростання обладнання, інструменту та інвентару (табл. 3). Інвестиції суттєво зростали в основний капітал, обладнання, інструмент, інвентар. Різким спадом інвестицій та їх темпів характеризується 2009 р. (табл. 4). Спостерігається стабільне виробництва машин та устаткування спеціального призначення включно до 2008 р. і подальший їх різкий спад як і кузовів, вентелів, кранів, клапанів, а виробництво розпушувачів, комбайнів бурякозбиральних, автомобілів спеціалізованих, причепів практично до нуля у 2009 р.

Таблиця 4

Виробництво окремих видів продукції машинобудування

Назва	До попереднього року					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Розпушувачі та культиватори	198	126	102	11	7	2
Комбайни бурякозбиральні	61	23	10	1	-	-
Машини та устаткування спеціального призначення	453	376	543	435	450	169
Автомобілі спеціалізовані	-	-	19	5	4	-
Причепа та напівпричепа автомобільні	717	603	391	-	-	-
Кузови	2	216	299	234	205	40
Люстри та інші електричні світильники	3765	1770	1619	6406	1469	2169
Вентелі, крани, клапани та подібні вироби, кг	59500	51917	34524	55407	47213	9119

Таким чином, виробництво окремих видів продукції машинобудування у 2007–2008рр. визначалося переважно виробництвом електричного та електронного обладнання і в меншій мірі виробництвом машин та устаткування (табл. 5).

Таблиця 5

Індекси обсягу продукції машинобудування за видами діяльності (%)

	До попереднього року					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Машинобудування в цілому	102,1	103,9	108,5	171,1	175,4	17,126
Виробництво машин та устаткування	50,7	96	120,8	213,6	117,4	1,5
Виробництво електричного та електронного обладнання	133,8	102,9	104,2	171,7	189,3	13,7
Виробництво транспортних засобів устаткування	58,7	172,9	130,4	58,5	141,8	11

Індекси обсягу продукції машинобудування в цілому закономірно зростали і досягли найвищих показників у 2007–2008 роках за рахунок виробництва машин, устаткування, виробництва електричного та електронного обладнання В той час виробництво транспортних засобів досягає найвищого розвитку в 2005

році, а виробництво машин та устаткування – у 2007 р. Більше ніж в 10 разів зафіксовано різкий спад індексу обсягу продукції машинобудування в цілому у 2009 р., особливо, за рахунок зниження виробництва машин та устаткування та транспортних засобів (рис. 1).

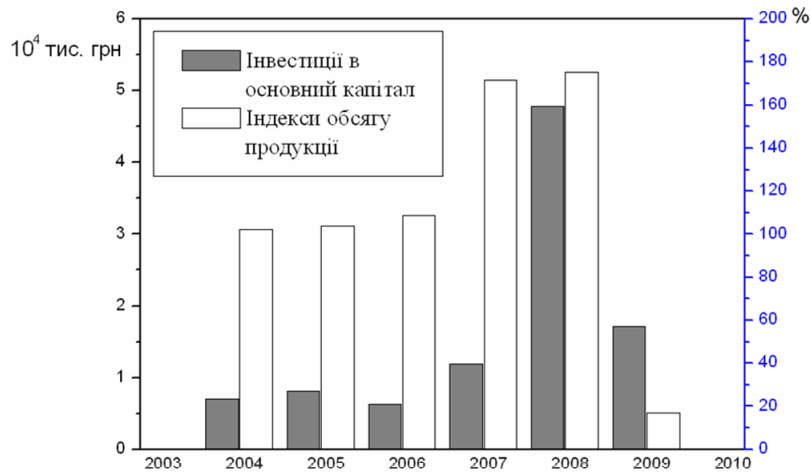

Рис. 1. Залежність інвестицій, індексів обсягу продукції машинобудування за роками

Таким чином, як інвестування, його індекс, так і індекс обсягу продукції мають певну закономірність. Індекс обсягу продукції корелює з інвестуванням з коефіцієнтом кореляції 0,7, а в 2008 р. ці величини досягають піку і перебувають у пропорційній залежності.

Суттєвого зростання інвестування з 2000 до 2006 р. не спостерігається (рис. 1). З 2007 р. відмічається різке зростання індексу обсягу продукції по відношенню до 2000 р. Отже, залежність зміни індексу обсягу продукції від світової кризи носить зворотню картину. Якщо індекс обсягу продукції по відношенню до 2000 р. різко зростає 2007–2008 рр., то темпи зростання індексу по відношенню до попереднього року досягли найвищого значення у 2007 р. (табл. 6).

Інвестиції в основний капітал машинобудування змінюються нерівномірно і досягають найвищих показників у 2008 р., в той час як максимальний індекс інвестицій – у 2007 році. Відповідно найвищий індекс обсягу продукції досяг у 2008 р. Інноваційна діяльність поступово зростала до 2006 р., після чого різко знизилася. Ступінь зносу основних засобів практично не змінюється і перевищує 50%. Вартість основних засобів впродовж досліджуваного часу плавно знижується. Середньорічна кількість працівників поступово зменшується до 2006 р., а потім повільно зростає до 2008 та практично не змінюється у 2009 та 2010 р., а їх середньомісячна номінальна заробітна плата поступово зростає, що свідчить про ефективніше використання основних засобів, які раніше були не залучені. Індеси цін виробників практично не змінюються до 2007 р. після чого плавно зростають (табл. 6).

Таблиця 6

Основні характеристики машинобудування

№	Характеристики	2004	2005	2006	2007	2008	2009
1	Інвестиції в основний капітал (тис. грн)	6982	8179	6265	11892	47843	17126
2	Індекс інвестицій в основний капітал (% до поперед. року)	158	80	72	374,8	159,7	31,9
3	Машини та устаткування спеціального призначення (штук)	453	376	543	435	450	412
4	Індеси обсягу продукції	102	103,9	108,5	171,5	175,4	17,13
5	Інноваційна діяльність (% до заг. к-ті)	15	11,8	22,2	1,9	-	-
6	Ступінь зносу основних засобів (%)	55,9	56,6	56,4	57,5	56	48,3
7	Основні засоби (тис. грн)	592701	561140	537262	492344	421784	343554
8	Середньорічна кількість працівників (чол.)	6418	6013	4612	4625	5188	5164
9	Середньомісячна номінальна заробітна плата (грн)	379	475	620	922	1293	1394
10	Індеси цін виробників (%)	104	100	100	100	100,3	113,4

Узагальнюючи тенденції розвитку машинобудування, можна зробити такі висновки:

1. Машинобудування розвивається нерівномірно досягаючи найвищих показників у 2007–2008 рр. з подальшим спадом у 2009 та 2010 р.
2. Різкий спад індексів обсягу продукції (більше ніж в 10 разів) пов'язаний з глобальною кризою.

3. Зменшення працюючих і підвищення заробітної плати свідчить про ефективніше використання основних засобів.

4. Індекс обсягу продукції корелює з інвестиціями в машинобудування з коефіцієнтом кореляції 0,7, а в 2008 р. ці величини досягають піку і перебувають у пропорційній залежності.

5. Найвищі темпи зростання інвестицій (375%) в основний капітал машинобудування за 2007 р. до попереднього року сумуються, головним чином, темпами зростання обладнання, інструменту та інвентару.

6. Інвестування у 2007–2008 рр. ефективніше проявлялося виробництвом електричного та електронного обладнання і в меншій мірі виробництвом машин та устаткування, тобто трудномісткішими новітніми технологіями.

Пропозиції

Інвестиційний розвиток машинобудування розпочався ще в 1992 році, коли було прийнято Закон України “Про загальні принципи створення та функціонування спеціальних (вільних) економічних зон”. Основна мета створення таких зон – це залучення інвестицій, впровадження високих технологій, розвиток інфраструктури ринку, прискорення соціально-економічного розвитку регіону, України.

Другим напрямком розвитку машинобудування є впровадження інноваційних проектів [2]. В першу чергу, тих, які є пріоритетними для регіону [3]. В нас, в області, це проекти, що стосуються розвитку сільськогосподарського машинобудування.

Регіональний ефект від реалізації проекту проявлятиметься в наступному:

1) у збільшенні надходжень до бюджету та позабюджетних фондів за рахунок збільшення бази оподаткування;

2) у збільшенні кількості робочих місць;

3) у збільшенні вартості майна, яке є власністю регіону;

4) наявності реального проекту, що забезпечує економію витрат прибутку власникам підприємства і розумний ступінь контролю з боку місцевої влади.

Поступове проникнення в державні і суспільні підприємства сучасних методів орієнтованих на приватну власність, робить виробництва гнучкішими і результативнішими. Реалізація інноваційних проектів, як правило, призводить до змін в ефективності суміжних видів економічної діяльності, що в свою чергу сприятиме соціально-економічному розвитку регіону.

Література

1. Промисловість Тернопільщини у 2004–2009 роках : статистичний збірник / Головне управління статистики у Тернопільській області.

2. Липсиц И. В. Инвестиционный проект. Методы подготовки и анализа / И. В. Липсиц, В. В. Косов. – М. : БЕК, 1966. – 304 с.

3. Федисин Б. П. Управление инновационными проектами / Б. П. Федисин, И. П. Федисин. – ТНТУ, 2010. – 164 с.

Надійшла 04.10.2010

УДК 502.33:330.131.7.001.76

С. В. АРЕСТОВ

Одесский государственный экологический университет

ФАКТОРНЫЙ АНАЛИЗ КАК ИНСТРУМЕНТ ОЦЕНКИ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦИАЛА

В статье представлены подходы к оценке эффективности природоохранных инвестиций с оценкой эффективности экосистемных услуг. На основе элементов факторного анализа приводятся методические подходы к экономико-экологической оценке природно-ресурсного потенциала в контексте методологии экосистемных инвестиций.

In article the approaches to an estimation of efficiency of nature protection investments with an efficiency estimation of ecosystem services are presented. On the basis of elements of the factorial analysis methodical approaches to an economic-ecological estimation of nature-resource potential in a methodology context of ecosystem investments are lead.

Ключевые слова: эффективность природоохранных инвестиций, природно-ресурсный потенциал.

Введение

Вопросы эффективности природопользования были и остаются одними из центральных в экономико-экологической науке. Её теоретические и практические аспекты обсуждаются в научной литературе последние 30-35 лет. Большой вклад в этом научном направлении сделан в разные годы В.В. Варнакиным, М.А. Виленским, К.Г. Гофманом, Т.С. Хачатуровым., О.Ф. Балацким, Л.Г. Мельником [1–5]. Одесская экономическая школа в несла в этом научном направлении особый вклад. В этом отношении определенные шаги были сделаны М.Т. Мелешкиным, Г.С. Башкировым, Б.В. Буркинским, В.Н.